

8. Украинцы главными ценностями жизни считают здоровье и материальное благополучие [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://focus.ua/society/87553>

9. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества: постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире / В.Л. Иноземцев. – М.: Academia – Наука, 1998. – 640 с.

Андреева Т.А., Стасенко С.А. Мироззренческие проблемы современной Украины

Рассматривается комплекс мировоззренческих проблем, которые характеризуют современный этап развития украинского общества – проблема осмысления мировоззренческого наследия коммунизма в социальной реальности современной Украины, ценностная структура украинского общества и основных жизненных ценностей украинцев, проблема превратного понимания демократии в обществе, проблема идентичности украинского общества. Делается вывод о необходимости следования общечеловеческим моральным ценностям как фактору возрождения нации.

Ключевые слова: мировоззрение, демократия, жизненные ценности, посткоммунизм, национальная идея.

Andreeva, T.O., Stasenko, S.O. The Worldwide Problems of Ukraine

This article is devoted to analysis of worldwide problems of Ukraine – problem of postcommunism in modern Ukraine, structure of values in Ukrainian society, problems of false interpretation of democracy, identity of Ukrainian society. The main conclusion is a life according of moral values as a factor of national restoration.

Key words: worldwide, democracy, values of life, postcommunism, national idea.

УДК 1:316.4

Акопян В.Г.

Глобалізація як «універсалізація освоєння» довкілля – природного і культурного

Формування екологічної культури розглядається з огляду на вплив, який чинить на людину та довкілля процес глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, глобалістика, екологія, екологічна культура, екологічне середовище, ноосфера.

Завершення епохи індустріалізму й перехід людства до епохи інформаційної, здавалося б, мало вивести з орбіти суспільного і наукового обговорення таку гостру проблему сучасності, як екологічна проблема. Між тим, цього не сталося. Навпаки, екологічна проблема постала ще більш актуальною і загрозливою. Напруга в системі взаємодії «людина–природа» не тільки не зменшується, але й навпаки – збільшується. В основі ескалації екологічної напруги знаходиться система традиційних і новітніх чинників, основним з яких є процес глобалізації. Зупинимось на розгляді цієї тематики більш детально.

До останнього часу взаємодія інтеграційних і дезінтеграційних тенденцій мала стихійний характер, оскільки у ролі суб'єктів економічної, політичної, культурної діяльності виступали спільноти рівня не вище, ніж нації (від імені яких виступали уряди держав, суспільно–політичні рухи тощо). Досі певною мірою стихійно формуються асиметричні економічні, політичні та культурні зв'язки між країнами, не існує єдиних механізмів координації використання природних ресурсів, вирішення екологічних проблем, демографічної політики тощо.

Докладно проблема екологічної культури висвітлена у працях сучасних українських і російських філософів та науковців: В.Вернадський (концепція біосфери–ноосфери); І. Пригожин, І. Стенгерс, Е. Янч, Р. Карпінська, В. Лук'янець, А. Назаретян, С. Родін (осмислення синергетичного підходу до вивчення коволюційного розвитку системи «суспільство–природа»); М. Бутико, П. Водоп'янов, Е. Гірусов, Ф. Гіренок, І. Добронравова, І. Круть, В. Лось, М. Моїсеєв, В. Кутирьова (осмислення суттєвих ознак сучасної екологічної ситуації як кризової, проблема збереження природи, управління екологічною ситуацією як раціональне природокористування); Г. Бачинський, М. Голубець, А. Гродзинський, В. Горшков, В. Зубаков, М. Реймерс, К. Ребане (розгляд природи і суспільства як єдиної соціоєкосистеми і наукове дослідження загальних принципів її функціонування); Л. Гумільов, П. Сорокін (цивілізаційна концепція організації людства в цілому та взаємодія з природним середовищем); В. Андрущенко, Л. Губерський, Ф. Канак, М. Кисельов, В. Крисаченко, А. Горелова, І. Огородник, Л. Василенко, Р. Карпінська, С. Мороз, З. Самчук, Л. Сидоренко (роль природного довкілля у самовиз-

наченні людини, особистісному і національному, у формуванні екологічної культури особистості, проблеми екологічної безпеки) [1;2;3]. Проте сучасні проблеми формування екологічної культури не можливо вивчати без врахування того впливу, який чинить на людину та довкілля процес глобалізації.

Сутність процесу глобалізації, яка швидко поглиблюється на рубежі ХХ–ХХІ ст., полягає у тому, що людство (попри всю його роз'єднаність по національних та інших «квартирах») дедалі більше усвідомлює себе інтегральним, єдиним у своїй внутрішній різноманітності суб'єктом всесвітньо-історичної творчості. До рівня глобалізації світова спільнота мала піднятися, дозріти у своєму загальному розвитку, і це був довгий шлях [4,с.3–4].

Процес глобалізації передбачає формування взаємозалежного світу, в якому стираються географічні межі соціальних і культурних систем і самі люди дедалі більшою мірою усвідомлюють зникнення подібних кордонів. Тож глобалізацію можна визначити як становлення єдиного світу – цілісного і за своїми загальними контурами, і за внутрішнім взаємозв'язком взаємозалежних компонентів. Як пишуть автори монографії «Глобалізація і безпека розвитку», на початку ХХІ ст. особливо проявляються нові закономірності, які діють синхронно й односпрямовано: це, «по-перше, колосальне зростання масштабів глобалізації, по-друге, стрімке прискорення процесів глобалізації, по-третє, посилення і поглиблення глобальної інтеграції» [5,с.13–14]. На думку відомого дослідника сучасних процесів Дж. Стігліца «глобалізація зменшила почуття ізоляції, яке гостро відчувалося в країнах, що розвиваються, і відкрила багатьом із них доступ до знань у такому масштабі, що є на порядок вищим від можливостей навіть найбагатших громадян будь-якої країни сто років тому» [6,с.22.] Узгальнюючи перелічені прояви глобалізації, відомий російський дослідник, академік О. Богомолів наголошує, що «бурхливий розвиток комп'ютерної техніки й електронних телекомунікацій, поява високошвидкісного та економічнішого транспорту різко наблизили один до одного всі континенти й держави, створили необхідні передумови для стрімкого наростання транскордонних обмінів» [7,с.105.]

Останнє зумовлює вивчення проблем формування культури, навіть в особистісному ракурсі, із врахуванням напрацювань глобалістики. Глобалістика стимулює розвиток багатьох наук (екології, економіки, демографії, інформатики, математики, прогностики, соціології, політології, філософії) і сама акумулює досягнення названих наукових знань у своїй теорії та практиці.

З початку 70-х років глобалістика, в основному, сформувалась як міждисциплінарна наука. До її перших досягнень слід залучити систематизацію глобальних проблем, яка робиться на новій теоретичній та емпіричній основі. Щодо теорії глобалістики, то, за визнанням багатьох дослідників, вона розроблена недостатньо. Але останніми роками багато зроблено для того, щоб підвищити теоретичний рівень глобалістики: ще в 1992 р. Конференція ООН прийняла Програму дій «Порядок денний на ХХІ століття», відповідна структура з такою назвою створена і в Україні; напередодні нового тисячоліття в Києві створені Інститут сталого розвитку і Міжнародний інститут глобалістики; уперше розроблений і опублікований науковий глосарій і бібліографія глобалістики, планується їх перевидання, а також видання наукового часопису «Глобалістика» на базі НАН України. У працях Б. Гаврилишина, О. Білоруса, В. Леонтєва, Д. Медоуза, М. Моїсеєва, С. Кримського, Ю. Пахомова, Ю. Павленко, А. Печчеї, І. Пригожина, О. Тоффлера, Я. Тінбергена, С. Удовика, Ю. Яковця та ін. визначені основні постулати сучасної глобалістики [8;5;9;10].

Становлення людства як цілісного, відносно єдиного суб'єкта глобального щабля діяльності було детерміноване низкою складних соціально-економічних, політичних, ідеологічних та культурних процесів ХХ ст. Цьому сприяли як досягнення науково-технічної революції (широке впровадження прогресивних технологій, новітніх засобів транспорту та зв'язку, комп'ютеризація та інформатизація суспільства, освоєння космосу), так і поступове зростання гостроти ресурсно-економічних, екологічних, демографічних та інших проблем світової спільноти, що почали сприйматися як *глобальні проблеми сучасності* [11,с.15].

Аналіз різних за змістом, характером і формами виявлення глобальних проблем сучасності в межах вищеназваних досліджень дає змогу запропонувати таку їх *класифікацію*:

- універсальні проблеми політичного і соціально-економічного характеру (глобальна проблема сталого розвитку світу, глобальна проблема суспільної організованості й керованості світовим співтовариством тощо);

- глобальні проблеми переважно природно-економічного характеру (енергетична, продовольча, сировинна, ресурсна тощо);

- глобальні проблеми переважно соціального характеру (демографічна, міжнаціональних, міжконфесійних відносин, демократії, духовності, охорони здоров'я, корупції, безробіття, організованої злочинності тощо);

- глобальні проблеми екологічного характеру (забруднення навколишнього середовища, гомеостазного розвитку системи «Людство – Природа» тощо);

- глобальні проблеми інформаційного характеру («інформаційного вибуху», створення єдиного інформаційного поля, інформатизації суспільства тощо);

- глобальні проблеми технологічного характеру (високої технологізації виробництва, освіти, управління тощо);

- глобальні проблеми науково-інтелектуального характеру (інтеграції науки, кризи освіти тощо);

- глобальні проблеми змішаного типу (війни і миру, міжнародного тероризму, культури, цивілізації).

Означені виклики можна привести до трьох найпріоритетніших груп глобальних проблем:

- *по-перше*, глобальна проблема сталого розвитку (вона має економічний, екологічний, соціокультурний, політичний та ін. аспекти);

- *по-друге*, глобальна проблема соціалізації розвитку (вона включає демографічні, етнічні, професійні, правові, цивілізаційні та інші аспекти).

- *по-третє*, глобальна проблема управління, розв'язання якої має забезпечити синхронізований, справедливий розвиток усіх країн і народів (в енергетичній, продовольчій, ресурсній, інформаційній, екологічній та інших сферах).

Вирішення цих проблем не можливо здійснити лише економічними інструментами або на основі політичної волі, незважаючи на те, що саме економічна та політична інтеграція були витоками та найбільшими каталізаторами глобалізації. Згідно солідарної позиції великої кількості вчених, саме «стрімке прискорення глобальних процесів на межі тисячоліть було результатом інтенсифікації низки економічних, політичних і технологічних факторів» [12,с.4]. Проте, на думку А. Згуровського, в глобальному світі «на людину очікують не лише нові можливості, а й серйозні глобальні проблеми, зумовлені наслідками техногенної діяльності, які ігнорують засадничі підвалини людського буття» [13,с.6]. Зворотнім боком глобалізації та універсалізації економічних зв'язків є виснаження ресурсного потенціалу Землі, нарощення проблем пов'язаних з

рівнем життя, станом здоров'я людства. Екологічна криза поглибилася настільки, що починає видозмінювати водночас і людське суспільство, і середовище проживання, тобто постає трансформуючим чинником усієї соціоприродної системи. Тому звернення до феномена сучасної екологічної кризи у розвитку глобальної соціоприродної системи в контексті постіндустріальних зрушень у соціумі зумовлене, передовсім, практичною необхідністю відвернення загрози самознищення людства.

У структурі глобальних проблем людства екологічна криза є не тільки самочинним проявом розгортання суперечностей сучасного світу, а й постає як криза сцієнтизму, криза базового смислу всієї індустріальної цивілізації, яка перетворює та трансформує світ. «Споживацьке ставлення до природи, – слушно підкреслюють В. Крисаченко і М. Хилько, – призводить до її руйнації»; «треба виправити ті вади економічної філософії, які індустріально розвинуті країни спочатку легітимізували, а потім заохочували екологічну руйнацію. Йдеться про безперечну зміну економічних орієнтирів, за допомогою яких наша цивілізація – або, в крайньому разі, основна і зростаюча її частина, пов'язана з ринковою економікою, оцінює свої рішення» [2, с.416]. Одночасно можна існує думка, що «саме екологічна криза є основним фактором, який здатний цілеспрямовано інтегрувати окремі природно–соціально роз'єднані елементи сучасного світу, поєднати їх у намаганні віднайти заходи уникнення знищення земної цивілізації» [14, с.222].

В основу інтегрованих системних парадигм глобалізації може бути покладена концепція ноосфери В. І. Вернадського. Саме В. Вернадський започаткував концептуальну лінію доведення можливості наукового управління екологічним станом і реальністю, в межах якої розгортається керована людиною природа, тобто ноосфера. З одного боку, ця концепція являє собою спробу розв'язання питання розумного керування втручанням людини в біосферу, з іншого – вона є началом формування нової парадигми, що ґрунтується на нових світоглядних і методологічних засадах і розглядає природу та соціум як підсистему єдиної глобальної системи.

Культурні та наукові чинники розглядаються вченим як основна сила ноосферогенезу, як інтегратор культури, універсальна база освіти і виховання, морального вдосконалення людини. В. Вернадський, наголосив, що саме «наукова думка як планетне явище» робить людство могутнім геологічним фактором. «Людина вперше реально зрозуміла, що вона житель планети і може – має – мислити і діяти в новому аспекті, не лише в аспекті окремої особи, сім'ї або роду, держав або їх союзів, але і в планетному аспекті» [15, с.24]. Лише за певних зусиль з боку людства може здійснитися перехід біосфери в передбачений В. І. Вернадським стан ноосфери, тобто в «в царство розуму людського». За цим прогнозом оптимістичний варіант розвитку людства може здійснитися лише в тому випадку, якщо ідеали демократії ввійдуть в унісон зі стихійним геологічним процесом, законом природи, тобто відповідатимуть ноосфері. «Саме тому, – писав він, – можна впевнено дивитися на наше майбутнє. Воно в наших руках. Ми його не відпустимо» [15, с.47].

На думку М. Моїсеєва, ідею ноосфери необхідно перетворити в теорію ноосферогенезу, яка допоможе людству попередити виникнення небезпечних глобальних проблем у майбутньому і обмежити негативні наслідки існуючих, тобто зробити процес глобалізації керованим [10, с.118]. Аналіз сутності цього процесу та пошук засобів ноосферизації суспільства на його шляху до сталого розвитку вимагають глибокого вивчення типології суперечностей та конфліктів, що роз'єднують, а подекуди просто роздирають людство. Антагоністичні

суперечності мають послідовно усуватися з практики світової спільноти. Тому, усе більшого поширення набуває теза В. Пантіна, що і сьогодні, і надалі «необхідною для виживання людства буде подолання антагонізму між полярними, але однаково необхідними тенденціями соціального розвитку – між лібералізмом і соціалізмом, західництвом і ґрунтовництвом, сучасністю і традиційністю, соціальним прогресом і збереженням культури, збереженням природи» [16, с.12.].

Останні роки глобалізація у вигляді універсалізації освоєння людиною довкілля – *культурного та екологічного середовища* – висуває на перший план проблеми формування нової культури людства, нового мислення особи, націленого на збереження культури та довкілля, перегляд існуючих панівних культурно–світоглядних парадигм. Переростання екологічної кризи в кризу культурно–антропологічну, що пов'язана з сучасним станом культури, яка організує природне та цивілізаційне, яке по суті є штучним, саме потребує пошуку усунення конфлікту екологічного та техногенного як в навколишньому середовищі, так і в світогляді кожної окремої людини [17, с.324].

Більшість кураїн світу, у т.ч. розвинуті держави з ринковою економікою сьогодні поставлені перед альтернативою: або забезпечити поступовий, еволюційний розвиток усього глобалізованого світу, або зіткнутися з такими новими глобальними проблемами, з якими вже ніхто не зможе справитись. Заважають цьому, згідно позиції Г. Бейтсона, «деякі помилки в мисленні й тенденціях західної культури» [8, с.408].

Як відмічається у сучасних дослідженнях глобалізації, для цього явища характерним є розвиток двох різнопланових тенденцій: з одного боку – прагнення до інтеграції світу, з іншого – загострення процесів диференціації. Отже, проблема полягає в тому, що глобалізація, напрямком якої є *універсалізація цінностей, ідей, норм* наштовхується на певний опір *унікальностей*. Це може знаходити свій вияв як «по горизонталі», через розкриття нових можливостей розвитку людини і культури шляхом осягнення всієї багатоманітності світу, так і «по вертикалі», через процеси універсалізації і уніфікації. Ціннісні смисложиттеві орієнтації, що пов'язують такі просторово–часові відносини, провокують наростання соціокультурних протиріч [8, с.166], які ми можемо визначити як *парадокси глобалізації*.

Так, перший парадокс глобалізації «універсальність–унікальність» перебуває у площині проблеми співвідношення міжнародного і *національного*. Парадокс у тому, що з погляду глобалістики, міжнародні цінності, норми, правові документи є більш універсальними, відкритими, спрямованими у майбутнє, а національні – більш унікальні, закриті, обмежені минулим, традиціями. Як «відкрита» система міжнародної політика, економіка, право є більш життєздатними системами, ніж «закритіша» система національної політики, економіки, права та культури. Але міжнародне співтовариство не може мирно співіснувати і розвиватися як без міжнародного, так і без національного законодавства. Тому доля глобальних політичних, економічних, екологічних, соціокультурних процесів залежить від ступеня узгодженості міжнародного і національного законодавств та культури мислення. Таким чином, істотна суперечність сучасної глобалізації полягає в тому, що вона, «об'єктивно спрямована на об'єднання світу шляхом його гомогенізації й універсалізації на основі еталонних інститутів, технологій і зразків поведінки, наштовхується на принципово несумісні політичні системи і культурні норми, рівні соціально–економічного та політичного розвитку країн, способи життя, уклади, системи цінностей, що їх важко уніфікувати. Тому спроби форсувати

універсалізацію в політичній, економічній, культурній сферах часто мають примусовий, нав'язаний характер» [18,с.89].

Другий парадокс глобального розвитку перебуває у площині суперечності «глобальність–регіональність». Проблема, відображена в цьому парадоксі, фіксує деякі розбіжності між вимогами щодо розуміння безпеки на глобальному і регіональному рівнях. Наприклад, з погляду глобалістики, необхідно відмовитися від зброї масового знищення, але конкретна політична ситуація у певних регіонах світу така, що лише наявність такої зброї у деяких державах стримує їхніх потенційних противників від спроби силою розв'язати певні складні політичні проблеми сучасності (наприклад, це стосується деяких країн Сходу, насамперед, Індії, Пакистану, Ізраїлю).

Глобалізм свідчить про розгортання тенденцій, що прямують до уніфікації – до одноманітності світових соціальних структур, економіки та культури, регіоналізм – про розповсюдження тенденцій до збереження певними регіонами соціокультурної специфіки й свого місця в світовому поділу праці. Важливою характеристикою глобалізму є те, що інформація і способи її обробки стають більш важливими складовими виробництва, ніж земля, капітал, праця. При цьому масове, стандартизоване виробництво замінюється новою системою індивідуального «ремісничого» виробництва, в основі якої лежить не ручна, а розумова праця, що базується на інформації і супертехнології. Глобалізм проявляється в можливості бути глобальним суб'єктом життєдіяльності, мати швидкість щодо отримання інформації і реалізації своєї ролі порівняну зі швидкістю світу. Напроти, регіоналізм прагне зберегти місцеву систему виробництва, культури, а також соціальні та екологічні гарантії, стандарти, стиль життя й ціннісні орієнтири локального населення [19,с.233].

Третій парадокс глобалізації – «планетарність–локальна самоідентифікованість» складається з суперечності між вищою метою глобальної цивілізації (створення позанаціональної людини світу, громадянина планети Земля, єдиного людського співтовариства) і неможливістю побудувати глобальний світовий дім «без стін» (тобто без людей як представників різних націй, расових і соціальних груп). Реалізація вищої мети глобальної цивілізації може виявити нездатність у забезпеченні основних прав людини, бо окремі люди і групи людей можуть втратити свою локальну (етнічну, конфесійну, традиційну) самоідентифікацію, і саме тому не витримати конкуренції в глобалізованому світі. У зв'язку з цим Б. Баді відзначає наявність трьох вимірів глобалізації: глобалізація як безперервний історичний процес, глобалізація як гомогенізація й універсалізація світу та глобалізація як руйнування національних кордонів [20,с.156].

Кожна національна культура в найглибших підвалинах своїх ґрунтується на певних символах та моделях ідентичності, що дозволяють відрізнити своїх «Ми» від чужих «Вони». Здебільшого в ціннісному відношенні своє розглядається як таке, що репрезентує Істину, Добро, Справедливість, виступає критерієм оцінки міри цивілізованості того чи іншого народу. Адже ця міра, зрештою, визначається ступенем наближення чужих «Вони» до своїх «Нас».

Така схема, зрештою, й визначає великою мірою драматичну і доволі криваву традицію не толерантних, конфліктних стосунків в історії міжнаціональних відносин. Вона утворювала, зокрема, ідеологічне підґрунтя політики колоніального придушення народів з боку націй–метрополій, які не мислили свою місію інакше, аніж як «цивілізаторську». Відповідно процес становлення самосвідомості пригноблених, відсталіх націй обґрунтовувався ідеологами цих народів через актуалізацію символів, що покликані були довести репре-

зентацію Абсолюту, Ідеалу в долі нації, яка пробуджувалась до самостійного життя, доводячи тим самим власну здатність досягти стану цивілізованості, розвиваючи свою ідентичність всупереч чужим ворожим впливам [21,с.79].

Отже, глобалізація культури в цілому характеризується багатьма протиріччями. Людство, намагаючись змінити світ, охопити нові культурні простори, не встигає усвідомити себе в цьому світі. Ускладнення культурного простору призводить до утворення нового рівня особистісної культури, яка забезпечує психологічну адаптивність людини до культурних змін, сприяє соціальній мобільності, виступає базовою характеристикою нових типів соціокультурної ідентичності в світі, що зазнав глобалізації [22,с.249]. Дійсно, з одного боку цивілізаційно–культурне розмаїття сучасного світу сприяє пізнавальній роботі мислення і духовному збагаченню людства; водночас, це породжує потребу в однорідній соціокультурній, економічній, політичній інформації, що стандартизує духовний світ масової людини, в якій відсутні навички продуктивного мислення як уміння об'єднати різноманітне й надихнутися ним з метою вироблення бажання діяти активно і цілеспрямовано.

Список використаних джерел

1. Кисельов М.М. Національне буття серед екологічних реалій; [монограф.] / М.М. Кисельов, Ф.М. Канак. – К. : Тандем, 2000. – 318 с.
2. Крисаченко В.С. Екологія. Культура. Політика. Концептуальні засади сучасного розвитку / В.С. Крисаченко, М.І. Хилько. – К. : НІСД; «Знання України», 2001. – 598 с.
3. Туниця Ю.Ю. Екологічна конституція Землі: сутність і концептуальні засади / Ю. Ю. Туниця // Вісник Національної Академії Наук України. – 2005. – № 11. – С.32–42.
4. Семенюк Э.П. Глобализация и социальная роль информатики / Э.П. Семенюк // Научно–техническая информация. Сер.1. – М. : ВИНТИ. – 2003. – № 1. – С.1–10.
5. Глобалізація і безпека розвитку : [монографія] / [О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.] ; кер. авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
6. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции / Джозеф Юджин Стиглиц ; [пер. с англ. Г. Г. Пирогов]. – М. : Мысль, 2003. – 304 с.
7. Богомолов О. Экономическая глобализация и кризис мирового хозяйственного порядка / О. Богомолов, А. Некипелов // Грани глобализации: трудные вопросы современного развития. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – С. 99–126.
8. Глобализация: многостороннее измерение / Под общ. ред. В.А. Михайлова, В.С. Буянова. – М. : Изд–во РАГС, 2008. – 544 с.
9. Лебедева М.М. Сравнительная политология, мировая политика, международные отношения: развитие предметных областей / М. М. Лебедева, А. Ю. Мельвиль // Полис. – 1999. – № 4. – С.130–140.
10. Моисеев Н.Н. Современный рационализм / Н.Н. Моисеев. – М. : МГВП КОКС, 1995. – 376 с.
11. Глобальные проблемы современности: научные и социальные аспекты / ред.: Л.Л. Любимов, М.М. Максимова, Г.И. Мирский, Г.Г. Дилигенский. – М.: Мысль, 1981. – 285 с.
12. Арсенко А. Глобалізація чи поляризація: що чекає світ? / А. Арсенко // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 75 (22 квітня). – С.4–5.
13. Згуровський А. Войни глобалізації / А. Згуровський // Зеркало недели. – 2006. – № 37(616). – С.6.
14. Гончаренко М. М. Своєрідність динаміки екологічної кризи серед глобальних проблем сучасності / М. М. Гончаренко // Політологічний вісник : зб–ка наук. праць. – № 41. – К.: Т–во «Знання» України, 2002. – С.221–231

15. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетное явление. Книга вторая. / В.И. Вернадский. – М. : Наука, 1977. – 192 с.

16. Пантин В.И. Ритмы общественного развития и переход к постмодерну / В.И. Пантин // Вопросы философии. – 1998. – № 7. – С. 3–13.

17. Александрова М.В. Постмодерн та проблеми екології / М.В. Александрова // Коммунальное хозяйство городов: [науч.–техн. сборн]. – 2007.– № 74. – С.324–328.

18. Сіденко С. Соціально–економічний вимір сучасної глобалізації / Світлана Сіденко // Міжнародна економічна політика. – 2004. – № 1. – С.72–93.

19. Фурса О.О. Глобалізм та регіоналізм в сучасному соціальному просторі / О. О. Фурса // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2008. – Вип. 34. – С.229–237.

20. Мегатренды мирового развития / Отв. ред. М.В. Ильин, В.Л. Иноземцев; Центр исследований постиндустриального общества, – М. : ЗАО Изд-во «Экономика», 2001. – 296 с.

21. Горський В.С. Глобалізація культури як проблема України / В. С. Горський // Наукові записки НАУКМА. Серія «Філософія та релігієзнавство». – 2002. – Т. 20. – Спеціальний випуск – С.74–81.

22. Турпак Н. Українська душа у пошуках відповідей на виклики сучасної доби / Турпак Надія // Українознавство. – 2009. – № 2. – С.247–250.

23. Бейтсон Г. Экология разума : Избранные статьи по антропологии, психиатрии и эпистемологии / Г. Бейтсон; [пер. с англ. и предисл. Д.Я. Федотова]. – М. : Смысл, 2000. – 476 с.

Акопян В.Г. Глобализация как «универсализация освоения» окружающей среды – природной и культурной

Формирование экологической культуры рассматривается с точки зрения влияния на человека и окружающую среду процесса глобализации.

Ключевые слова: глобализация, глобалистика, экология, экологическая культура, экологическая среда, ноосфера.

Akopyan, V.G. Globalisation as an «universalisation of exploration» of the environment, both natural and cultural

Formation of the ecological culture is reviewed with regard to the impact the process of globalisation has upon the man and environment.

Key words: globalisation, studies of globalisation, ecology, ecological culture, ecological environment, the noosphere.

УДК 821.111(73)

Ангеліна Е.О.

Глобальна інтеграція в поняттях, термінах, категоріях

Аналізуються основні поняття, вектори і функції феномену інтеграції, досліджується природний характер процесів інтеграції. Стаття базується на оригінальних, академічних визначеннях інтеграції, в яких використовуються вітчизняні та закордонні теоретичні джерела.

Ключові слова: глобальна інтеграція, суспільство, футурологія, культура.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Ангелина Э.А.

Глобальная интеграция в понятиях, терминах, категориях

Анализируются основные понятия, векторы и функции феномена интеграции, исследуется естественный характер процессов интеграции. Статья базируется на оригинальных, академических определениях интеграции, в которых используются отечественные и зарубежные теоретические источники.

Ключевые слова: глобальная интеграция, общество, футурология, культура.

Одной из актуальных проблем современного мирового развития является проблема интеграционного существования человечества. Глобальная интеграция – это условие его выживания, особенно в рамках развивающегося техногенеза, чётко выраженного в информационно–компьютерной революции. В связи с этим цель нашего исследования – в более полной мере выявить исходные базовые понятия, термины и категории, отражающие и определяющие саму суть мирового интеграционного процесса.

Цель данной работы – дать, по возможности, наиболее значимые отечественные и зарубежные первоисточники, в которых наиболее полно